

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การปฏิรูปการศึกษาทำให้หน่วยงานโดยเฉพาะราชการมีความจำเป็นที่จะต้อง มีกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมเช่นเดียวกับองค์กรธุรกิจ เพราะบทบาทของรัฐในปัจจุบันได้ ถูกมองว่าเป็นแหล่งของการใช้จ่ายงบประมาณที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของประเทศ และผลประโยชน์ ที่ได้รับไม่มีการประเมินผลว่าคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ ขณะเดียวกันในช่วงปี 2539 – 2540 และจนถึงปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติการณ์ทางด้านเศรษฐกิจอย่าง รุนแรง การใช้จ่ายใช้สอยงบประมาณต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนจะถูกนำมา วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างผลตอบแทนและการลงทุนทั้งสิ้นจึงเป็นการบริหารที่มุ่งผล สัมฤทธิ์ (Result-based management) โดยเน้นผลผลิตและผลลัพธ์ ประกอบกับรัฐบาล มีปัญหาเรื่องการจัดสรรหาแหล่งเงินทุนของประเทศ จึงมีนโยบายในการใช้เงินงบประมาณ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การจัดสรรงบประมาณอย่างประหยัด และเล็งผลที่เกิดขึ้นจึงถูกกำหนด อย่างชัดเจน หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานจะต้องพัฒนาสร้างศักยภาพ และแสดง ความพร้อมที่จะก้าวเข้าสู่องค์กรที่มีคุณภาพ และพัฒนาบุคลากรให้มีขีดความสามารถใน การปฏิบัติงานให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาประเทศในระยะยาว (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. 2543 : 17)

การพัฒนาศักยภาพของ “คน” จำเป็นต้องอาศัยระบบการศึกษา ซึ่งผู้บริหาร สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการที่จะนำพาเด็กและเยาวชน ประชาชนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการดำเนินชีวิต ให้สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงและ อยู่ในสังคมอย่างสงบสุข ในลักษณะเช่นนี้ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ หมายถึง การมีความดี ความสามารถมีวิสัยทัศน์ มีอุดมการณ์ และความมุ่งมั่น (วิรัตน์ บัวขาว. 2540 : 30-34) โดยเฉพาะการบริหารงานในสมัยปัจจุบันต้องการ ผู้นำที่มีศักยภาพสูง มีวิสัยทัศน์แห่งการเป็นผู้นำ มีความกระตือรือร้น มีความคิด สร้างสรรค์ เพราะโลกยุคใหม่นั้นต้องการบริหารที่ยึดหยุ่นตามสถานการณ์ตามสภาพแวดล้อม ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้อง ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ต้องเป็นผู้บริหารที่ กล้าคิด กล้าทำ กล้าที่จะพัฒนางานสู่ สิ่งใหม่ (สมนึก นนธิจันทร์. 2542 : 14-15)

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลมีความหลากหลาย เนื่องจากความเป็นสหวิทยาการ มีการจัดการศึกษาหลายระดับ หลายพื้นที่ หลายภูมิภาคให้กับบุคคลโดยไม่จำกัดเพศ และยังมีบริการที่นอกเหนือการจัดการศึกษาปกติอีกหลายรูปแบบ เช่น การให้บริการด้าน ฝึกอบรม ทดสอบ ผลิตภัณฑ์ งานวิจัย ฯลฯ กรอบของการ ปฏิบัติงานและภารกิจของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จึงค่อนข้างจะมีบทบาท อย่างมากในการพัฒนาประเทศที่ผู้บริหารของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จะต้องกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน การจัดการเรียนการสอนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายร่วมกันและสานแนวคิด เพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดให้ตรงกับจุดประสงค์ของหลักสูตรแต่ละระดับเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ

เราทุกคนยอมรับว่าการเป็นผู้บริหารในยุคนี้กับการเป็นผู้บริหารในยุคก่อน มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ผู้บริหารในยุคก่อนเรามักจะเรียกว่าเป็นผู้นำ (Leader) โดยถือว่าผู้นำจะเป็นผู้ที่สามารถทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามอย่างที่เราต้องการ เพื่อเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร และผู้ใต้บังคับบัญชาพร้อมที่จะปฏิบัติตาม แต่ในปัจจุบันแนวคิดได้เปลี่ยนแปลงไป การเป็นผู้บริหารในปัจจุบันต้องอาศัยการยอมรับเต็มใจที่จะปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ในความหมายของนักบริหารในปัจจุบันจึงเน้นย้ำเรื่องของการประสานงาน (Coordination) ว่าจะอย่างไรให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย และสิ่งสำคัญที่สุดคือสมาชิกทุกฝ่ายยินดี และมีความสุขในการปฏิบัติภารกิจนั้น

ในฐานะของผู้บริหาร ถ้าหากองค์กรใดก็ตามมีผู้บริหารที่เป็นนักบริหาร มีการพัฒนาตนเอง เตรียมตนเองเพื่อเป็นผู้บริหารที่ดีในอนาคต ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่เพียงแต่คุณภาพของคนเท่านั้น แต่ยังเป็นการพัฒนาคุณภาพของผู้ใต้บังคับบัญชา และพัฒนาคุณภาพชีวิตของงานอีกด้วย การบริหารในอนาคต จะเป็นการบริหารแบบ MBO (Management by objective) คือ ทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติได้มีโอกาสมาแลกเปลี่ยนแนวคิด และหาแนวทางปฏิบัติงานร่วมกัน (ปราณี พรรณวิเชียร. 2543 : 1)

การบริหารของงานของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ตามโครงสร้างปัจจุบัน จะเป็นการกระจายอำนาจการบริหารลงสู่คณะและวิทยาเขต ทำให้การปฏิบัติงานของคณะและวิทยาเขตมีความคล่องตัวในการตัดสินใจและสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุ เป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว แต่เนื่องจากเป็นสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่กระจายอยู่ ในทุกภูมิภาค และโครงสร้างการบริหารงานโดยรวมยังไม่ชัดเจน อีกทั้งมีหน่วยงานปฏิบัติจำนวนมาก ก่อให้เกิดความสับสนต่อบุคคลภายในและภายนอก ซึ่งส่งผลกระทบต่อกรอบของอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานและการสื่อสารในทุกระดับสายงาน

(สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. 2543 : 16) นอกจากนั้นการคัดเลือกผู้รับผิดชอบงานในวิทยาเขตที่เรียกว่าผู้อำนวยการวิทยาเขตนั้นยังไม่ให้อาจารย์มีส่วนร่วมเท่าที่ควรซึ่งเป็นสิ่งที่เลื้อบแคลงอยู่ในใจของอาจารย์ตลอดมา

ปัจจุบันนี้ เป็นที่ยอมรับว่าคุณลักษณะของผู้บริหารมีความสำคัญต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหภายในองค์กร การที่ผู้บริหารจะสามารถบริหารงานได้ดีมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์หลายด้านในฐานะผู้วิจัยเป็นผู้ปฏิบัติงานในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการวิทยาเขตตามทัศนะของบุคลากร ในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อเป็นแนวทางในคัดเลือกและพัฒนาผู้บริหารวิทยาเขตให้มีความสามารถในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการวิทยาเขต ตามทัศนะของบุคลากรในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น ใช้กรอบแนวคิดของ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2540 : 39) และ อินทร์ ศรีคุณ (2522 : 31-38) ซึ่งได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาโดยสรุปได้ 3 ด้านดังนี้

1. คุณลักษณะทางด้านวิชาการ
2. คุณลักษณะทางด้านบุคลิกภาพของผู้บริหาร
3. คุณลักษณะทางด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการวิทยาเขต ตามทัศนะของบุคลากรในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการวิทยาเขต ตามทัศนะของบุคลากร 2 ฝ่าย คือผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตขอนแก่น ทั้งโดยรวมและรายด้าน

สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารและอาจารย์ในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น มีทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการวิทยาเขต แตกต่างทั้งโดยรวมและรายด้าน

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการวิทยาเขต ตามทัศนะของบุคลากรในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น ในปีการศึกษา 2546

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ ผู้บริหาร 60 คน และอาจารย์ผู้สอนจำนวน 110 คน รวม 170 คน ในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น ปีการศึกษา 2546

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 40) ได้กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหาร จำนวน 42 คน และ อาจารย์ผู้สอน จำนวน 76 คน รวมกลุ่ม ตัวอย่างทั้งสิ้น 118 คน

3. ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

3.1 ตัวแปรอิสระ

3.1.1 ผู้บริหาร

3.1.2 อาจารย์ผู้สอน

3.2 ตัวแปรตาม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการวิทยาเขต ตามทัศนะของบุคลากรในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

ระยะเวลาของการวิจัย

เริ่มตั้งแต่ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 ถึง เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2546

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารวิทยาเขต** หมายถึง ลักษณะท่าทีที่พึงประสงค์ของผู้บริหารที่ปรากฏแก่สายตาบุคคลทั่วไป 3 ด้านคือ คุณลักษณะทางด้านวิชาการ คุณลักษณะทางด้านบุคลิกภาพของผู้บริหาร และคุณลักษณะทางด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน

1.1 **คุณลักษณะทางด้านวิชาการ** หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารวิทยาเขต ที่ปรากฏแก่สายตาของบุคคลทั่วไป ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ด้านการศึกษาทางวิชาชีพ ความรู้ทางการศึกษา และด้านประสบการณ์ของผู้บริหาร

1.2 **คุณลักษณะทางด้านบุคลิกภาพ** หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ที่ปรากฏแก่สายตาของบุคคลทั่วไป ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย บุคลิกภาพทางกาย บุคลิกภาพทางด้านจิตใจ และบุคลิกภาพทางด้านสังคม

1.3 **คุณลักษณะทางด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน** หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารวิทยาเขตที่ปรากฏแก่สายตาของบุคคลทั่วไป ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ความมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดและไหวพริบ ความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่การงาน ความสามารถในการจูงใจคน

2. **ทัศนะ** หมายถึง ความคิดเห็นของบุคลากรในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น ที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารวิทยาเขตในการปฏิบัติงานซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. **ผู้อำนวยการวิทยาเขต** หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตใดๆ ที่สังกัดสำนักงานสภาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

4. **ผู้บริหาร** หมายถึง ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าคณะ หัวหน้าแผนก และหัวหน้าศูนย์ ในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น

5. **อาจารย์ผู้สอน** หมายถึง อาจารย์ผู้สอนซึ่งไม่ได้ทำหน้าที่บริหารประจำอยู่ที่สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น ปีการศึกษา 2546

6. **บุคลากร** หมายถึง ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น ปีการศึกษา 2546

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ดังต่อไปนี้ไปนำเสนอ

1. เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการคัดสรรผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการ
วิทยาเขต
2. เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางการแก้ไขปรับปรุงคุณลักษณะของ
ผู้อำนวยการวิทยาเขต
3. เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานอื่นในการคัดสรรผู้ที่จะทำ
หน้าที่เป็นผู้บริหาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University